

เทคนิคการลดต้นทุนการผลิตข้าว

๑. การปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรมีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

- การไม่เผาฟางข้าวและตอซัง
- ไถกลบหมักฟางข้าว
- ทำน้ำหมักชีวภาพ ช่วยในการย่อยสลายฟางข้าวที่ไถกลบ มีสูตรการปฏิบัติ ดังนี้

๑) สูตรปุ๋ยหมักชีวภาพ ใช้เศษพืช เศษอาหารทุกชนิด + กากน้ำตาล อัตรา ๓ : ๑ + สารเร่ง พด. ๒

๒) สูตรปุ๋ยหมักชีวภาพ ใช้หน่อกล้วย หอยเชอรี่ ปลา + กากน้ำตาล อัตรา ๓ : ๑ + สารเร่งพด.๒ ซูเปอร์

๓) สูตรปุ๋ยหมักชีวภาพ ใช้เศษปลา กล้วย พืชผักต่างๆ หอยเชอรี่ + กากน้ำตาล อัตรา ๓ : ๑ + จุลินทรีย์ พด. ๒.

เวลาการหมักอย่างน้อย ๑๕ วัน)

- มีการพักดินและปลูกพืชตระกูลถั่ว ช่วงพักดิน
- มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีในช่วงระยะการเจริญเติบโตของข้าวระยะต่าง ๆ มีสูตรการปฏิบัติผสมปุ๋ย

อินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมี ใช้เองและจำหน่ายของเกษตรกร ดังนี้

สูตรการทำ ๑ ครั้ง / ๕ ไร่ (๒๕๐ กก.) มีอัตราส่วนวัสดุและปุ๋ยเคมี ดังนี้

๑. เปลือกยูคาลิปตัสป่นหมัก ๓ ไร่ (ไร่ละ ๑๐๐ บาท)

๒. ปุ๋ยซีไคตากแดดและบดละเอียด ๔๐ กก. (ไร่ละ ๕ บาท)

๓. สารซิลิโคน ๒๕ กก. (ไร่ละ ๖ บาท)

๔. โดโลไมท์ ๓๗ กก. (๒๕ กก./ไร่)

๕. ปุ๋ยซีคังคาว ๑๐ กก. (ไร่ละ ๔๐ บาท)

๖. น้ำหมักชีวภาพ (ใช้ในขั้นตอนบ่มเม็ดปุ๋ย) (ต้นทุน ๒๐ บาท)

๗. ปุ๋ยยูเรีย ๓๐ กก. (ไร่ละ ๑๒ บาท)

- มีการเลี้ยงโค กระบือควบคู่กันไปเพื่อใช้ปุ๋ยคอกบำรุงดินในนาข้าวช่วยลดการซื้อปุ๋ยคอกลง

๒. การจัดการเมล็ดพันธุ์ข้าว

- ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวตามอัตราที่กำหนด ๒-๒ ? ไร่ (๒๐-๒๕ กก./ไร่)

- เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ปลูกเอง โดยมีการกำหนดแปลงปลูกสำหรับการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว และมีการแลกเปลี่ยนหรือซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวในราคาที่ถูกลง ระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง

* ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม : เกษตรกรยังไม่ให้ความสำคัญและขาดความรู้ในการทำแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว และกระบวนการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ถูกต้อง ควรมีการจัดอบรมแก่เกษตรกร/เจ้าหน้าที่ ในด้านการทำแปลงและการจัดการแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าว

๓. การบริหารจัดการศัตรูพืช

- ใช้กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ด้วยหลักการของ IPM ได้แก่ ๑) การทำต้นข้าวให้แข็งแรงด้วยการใช้

เมล็ดพันธุ์ข้าวตามอัตราและใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และมาจากแหล่ง ที่เชื่อถือได้ ๒) มีการสำรวจแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ ๓) มีการอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ ๔) เกษตรกรมีความชำนาญสามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง ในการใช้สารชีวภัณฑ์หรือสารเคมีที่เหมาะสมและจำเป็นเท่านั้น)

- มีการใช้พืชสมุนไพร หมักฉีดพ่นไล่แมลงศัตรูข้าว

* ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม : ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้และมีการสำรวจแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกษตรกรรู้จักโรค แมลงศัตรูพืช และแมลงศัตรูธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้และมีการใช้สารชีวภัณฑ์

๔. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

- เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้น ลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง

- เกษตรกรใช้ปุ๋ยตามประสบการณ์ความชำนาญโดยสังเกตจากสีใบข้าวและการเจริญเติบโตของต้นข้าว

แล้วจึงให้ปุ๋ยเคมี

* ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม : ส่งเสริมและให้คำแนะนำความรู้ ข้อดี ของการวิเคราะห์ค่าดิน

การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกษตรกรเห็นความสำคัญ ควรมีการจัดทำคู่มือการคำนวณสูตรปุ๋ยต่าง ๆ อย่างง่ายแก่เกษตรกร เพื่อที่หลังจากรู้ค่าวิเคราะห์ดินแล้ว เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติการเลือกใส่ปุ๋ยได้อย่างถูกต้องและไม่ยุ่งยาก

๕. การถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกเครือข่าย

- ใช้ระบบโรงเรียนเกษตรกร เรียนรู้ในแปลงนาข้าวโดยตรง

- ครูติดแผ่นดินข้าวและเกษตรกรสมาชิกเครือข่าย นิยมใช้วิธีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้ ร่วมกัน หาทางแก้ไขและพัฒนาความรู้ร่วมกัน

- เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมการจัดเวทีการประชุมที่เป็นทางการเพราะรู้สึกเหมือนถูกบังคับ และเป็นการแบ่งแยก

เหมือนเป็นเจ้านายกับลูกน้อง

* ข้อเสนอแนะ : ควรมีการพัฒนาเทคนิคการพูด การบรรยาย การเป็นวิทยากรให้แก่ครู ติดแผ่นดินข้าว และเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติการลดต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อเป็นแกนนำขยายเครือข่ายต่อไป

๖. การขยายผล

- มีการรณรงค์โดยภาครัฐและส่วนท้องถิ่นให้เกษตรกรเกิดการตื่นตัวและเห็นความสำคัญในการลดต้นทุนการผลิตข้าว และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

- การสร้างเครือข่ายต้องมีการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรสมาชิกเครือข่ายโดยครูติดแผ่นดินข้าวเป็นผู้คัดเลือกเอง มีหลักการคัดเลือกได้แก่ ๑) เกษตรกรมีพื้นที่นาใกล้เคียงกันสามารถดูแลให้คำแนะนำได้ทั่วถึง ๒) เกษตรกรเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ๓) เป็นเกษตรกรที่รู้จักคุ้นเคยกัน สามารถพูดคุยได้ง่าย ๔) เป็นเกษตรกรที่มีแนวความคิดไม่เฝافางข้าวและต่อซัง

- ขยายผลในศูนย์ข้าวชุมชนทุกศูนย์ เพราะมีสมาชิกที่คุ้นเคยและเป็นกลุ่มเดิมอยู่แล้ว

- พัฒนาการเป็นวิทยากร เช่น เทคนิคการพูดให้แก่เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายที่มีความรู้และปฏิบัติการลดต้นทุน
การผลิตข้าวในแปลงนาประสบผลสำเร็จ เพื่อให้ไปถ่ายทอดต่อ แก่เกษตรกรขยายผลอย่างมีขั้นตอนและหลักการ
 - สร้างกลไกการรวมกลุ่ม (โดยภาครัฐ) และมีการเชื่อมโยงกับโครงการอื่น ๆ อย่างจริงจัง เช่น GAP ข้าว การจัดทำแปลงพยานข้าว การป้องกันกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน
 - ส่งเสริมให้มีการประสานงานกับส่วนท้องถิ่น ให้เห็นความสำคัญ และสนับสนุนโครงการงบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์เครื่องมือ เช่น เครื่องวิเคราะห์ค่าดิน โครงการเลี้ยงโค กระบือ โครงการส่งเสริมการใช้สารชีวภัณฑ์ เป็นต้น
 - มีการปรับปรุงหลักวิชาการ ให้เป็นเทคนิควิธีการที่ง่ายต่อการเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ เช่น การคำนวณสูตรปุ๋ยผสมเอง หลังกจากการทราบค่าวิเคราะห์ดินแล้ว จะทำให้ง่ายต่อการส่งเสริมขยายผล
 - ส่งเสริมกิจกรรมพึ่งตนเองในกลุ่มเครือข่ายของสมาชิกเกษตรกร เช่น ให้มีการหมุนเวียนแรงงานในกลุ่ม ให้มีการร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ส่งเสริมการจัดทำแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าวและให้เกษตรกรสมาชิกแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ข้าวกันเอง ส่งเสริมให้มีการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุและอุปกรณ์ร่วมกันในกลุ่ม
 - มีการคัดเลือกสมาชิกหรือเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการลดต้นทุนการผลิตข้าว ให้เป็นแกนนำเพิ่มขึ้น สำหรับการขยายผลการเรียนรู้

